

«ШЕСТИДЕННА ВІЙНА» 1967 р. НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ В АМЕРИКАНСЬКО-РАДЯНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

У статті розглядається «шестиденна війна» в контексті американсько-радянських відносин. Автор обмірковує політику США та СРСР щодо війни, аналізує стратегічні інтереси наддержав на Близькому Сході. Особлива увага приділяється відносинам між США та СРСР протягом війни.

Ключові слова: Близький Схід, арабсько-ізраїльська війна, холодна війна, мирне врегулювання.

Статья посвящена анализу «шестидневной войны» в контексте американо-советских отношений. Автор рассматривает политику США и СССР по отношению к войне, анализирует стратегические интересы великих держав на Ближнем Востоке. Особенное внимание уделяется отношениям между США и СССР во время войны.

Ключевые слова: Ближний Восток, арабско-израильская война, холодная война, мирное урегулирование.

This article is dedicated to consideration of the Six Day War in the context of relations between USA and USSR. The author considers American and Soviet policy toward war, analyzes the strategic interests of Great Powers in the Middle East. Considerable attention is paid to the relationship between USA and USSR during the war.

Key words: Middle East, Arab-Israeli conflict, Cold War, peace settlement.

Актуальність означеної проблеми обумовлена впливом арабсько-ізраїльської війни 1967 р. на зміну геополітичної ситуації в близькосхідному регіоні. З'ясування особливостей політики США та СРСР щодо «шестиденної війни» дозволить зрозуміти міжнародний аспект близькосхідного протистояння. Крім того, існує необхідність вести до наукового обігу нещодавно надруковані американські та радянські документи, які дають можливість детальніше дослідити і критично переосмислити місце та роль наддержав у близькосхідному протистоянні [1].

Проведений аналіз існуючих на даний момент публікацій показує, що у вітчизняній історіографії немає всеохоплюючих робіт, в яких би розглядалася «шестиденна війна» саме в контексті суперництва між наддержавами. Закордонні дослідники приділяють більшу увагу даній проблемі. Зокрема, російські дослідники Є. Пирлін та Є. Примаков у своїх наукових працях проаналізували широкий комплекс проблем пов'язаних з арабсько-ізраїльським конфліктом [2]. Характеризуючи американську історіографію проблеми, необхідно відзначити ґрунтовне дослідження В. Кванта присвячене

політиці США щодо арабсько-ізраїльського конфлікту [3]. Ізраїльська дослідниця І. Гінор у своїх працях аналізує близькосхідну політику СРСР напередодні та під час «шестиденної війни» [4].

Метою даної статті є проведення узагальнюючого і багатоаспектного аналізу арабсько-ізраїльської війни 1967 р. у контексті протистояння між США та СРСР. Арабсько-ізраїльський воєнний конфлікт 1967 р., відомий як «шестиденна війна», був частиною геополітичного суперництва між двома наддержавами – США та СРСР. Обидві наддержави були опосередкованим чином втягнуті у близькосхідний конфлікт (США підтримували Ізраїль, СРСР – Сирію та Єгипет), що загострювало міжнародну напруженість і збільшувало загрозу прямого американсько-радянського протистояння. Війна на Близькому Сході стала справжнім «викликом» для супердержав, яким довелося співпрацювати в справі швидкого припинення війни на Близькому Сході.

У травні 1967 р. радянська розвідка отримала інформацію про зосередження ізраїльських військ на сирійському кордоні для нападу на Сирію. Приготування Ізраїлю до можливої агресії проти

Сирії були значно переоцінені розвідувальними службами СРСР і не відповідали дійсному стану речей [5]. За згодою вищого радянського керівництва ця інформація 12 травня була доведена до відома вищого керівництва Єгипту з рекомендацією вжити всіх необхідних заходів. На думку ізраїльської дослідниці І. Гінор, попередження Єгипту Радянським Союзом було умисною дезінформацією, яка опосередкованим чином зумовила загострення близькосхідної ситуації [6].

Єгипетські війська почали концентруватися на Синайському півострові. 16 травня Єгипет зажадав, щоб сили ООН залишили позиції вздовж єгипетсько-ізраїльського кордону (після закінчення Суецької кризи 1956 р. миротворчий контингент ООН був розташований на Синайському півострові і служив буфером між ворогуючими сторонами). 23 травня 1967 р. Єгипет оголосив про закриття затоки Акаба для ізраїльських кораблів. Своє рішення про закриття Тиранської протоки і Арабської затоки для всіх ізраїльських кораблів єгипетська сторона пояснювала тим, що вона знаходилася в стані війни з Ізраїлем [7].

Єгипетський президент А. Насер розташував війська на єгипетсько-ізраїльському кордоні за згодою з СРСР, щоб завадити ізраїльському нападу на Сирію. Інші два важливі рішення: вимога евакуації сил ООН і закриття Тиранської протоки для ізраїльського мореплавства. А. Насер зробив за власною ініціативою і лише потім повідомив про свої дії радянське керівництво, яке було незадоволене тим, що Єгипет попередньо не узгодив з ним свої дії. На міжнародній арені СРСР жодним чином не відреагував на єгипетські кроки щодо закриття Тиранської протоки. Більше того, радянські дипломати в ООН вжили заходів для зменшення тиску західних держав на Єгипет у зв'язку з питанням вільного мореплавства в затоці Акаба [8].

Президент США Л. Джонсон виступив проти закриття Тиранської протоки, заявивши, що Сполучені Штати розцінюють затоку Акаба як міжнародний водний шлях і вважають, що блокада ізраїльського судноплавства є незаконною і потенційно небезпечною для справи миру. США були зобов'язані гарантувати Ізраїлю вільне судноплавство водами регіону. Справа в тому, що під час Суецької кризи 1956 р. Ізраїль захопив Синайський півострів, який належав Єгипту. Адміністрація Д. Ейзенхауера в 1957 р. для того, щоб отримати згоду Ізраїлю покинути Синайський півострів надала Тель-Авіву гарантії американської підтримки доступу Ізраїлю до затоки Акаба і вільного мореплавства через Тиранську протоку [9].

На думку російського дослідника Є. Примакова, дії Єгипту були демонстрацією сили для залякування Ізраїлю. Єгипетський президент А. Насер не планував превентивний удар і неодноразово заявляв, що Єгипет не збирається першим починати війну проти Ізраїлю. Дослідник вважає, що закриваючи Тиранську протоку, Єгипет хотів уникнути військо-

вого зіткнення з Ізраїлем. Виходячи з цієї перспективи, СРСР підтримував дії Єгипту. Радянське керівництво прагнуло зупинити ескалацію близькосхідної кризи [10].

Наприкінці травня Ізраїль та Єгипет направили своїх представників до Вашингтона і Москви для того, щоб заручитися військовою та дипломатичною підтримкою. Президент Л. Джонсон під час зустрічі з міністром закордонних справ Ізраїлю А. Ебаном 26 травня зазначив: «Ізраїль не залишиться самотнім, якщо тільки він сам не вирішить діяти самостійно» [11]. Однак, адміністрація Л. Джонсона відмовилася надати Ізраїлю пряму військову підтримку і віддала перевагу необхідності виробити «декларацію морських держав», яка б підтвердила свободу судноплавства через Тиранську протоку і затоку Акаба. Водночас, американські військово-морські сили у Східному Середземномор'ї були приведені до стану підвищеної бойової готовності. Американський президент серйозно остерігався можливої конфронтації з СРСР [12].

Військовий міністр Єгипту Ш. Бадран, перебуваючи з візитом у Москві протягом 25-28 травня, спробував заручитися підтримкою СРСР з питання нанесення Єгиптом превентивного удару по Ізраїлю. Радянське керівництво задовольнило клопотання єгипетської сторони про збільшення поставок зброї. Водночас, СРСР радив єгиптянам не завдавати превентивного удару по Ізраїлю. Єгипетський президент висловив цілковиту згоду з доводами радянського керівництва і запевнив, що Єгипет ні в якому разі першим не розпочне війну [13].

У радянських керівних колах домінувала думка, що підготовка єгипетських збройних сил радянськими військовими радниками доведена до високого рівня, і військово-єгипетсько-ізраїльське зіткнення завершиться перемогою арабської сторони, що неодмінно призведе до подальшого зростання авторитету Радянського Союзу в країнах близькосхідного регіону [14]. На думку ізраїльської дослідниці І. Гінор, керівництво СРСР сподівалося і розраховувало, що розстановка політичних сил на Близькому Сході після чергової арабсько-ізраїльської війни зміниться, і відбудуться події, подібні до подій після 1956 р., коли в арабському світі відбулася ціла низка революцій і багато прозахідних режимів були замінені націоналістичними режимами [15].

Перед початком арабсько-ізраїльської війни 1967 р. мав місце обмін зверненнями між СРСР і США з закликом вплинути на своїх «клієнтів», щоб не доводити справу до збройного зіткнення між ними. Будучи впевненим, що Єгипет не почне воєнні дії, радянське керівництво зосередилося на тому, щоб попередити їх початок з боку Ізраїлю. СРСР неодноразово безпосередньо і опосередковано застерігав Ізраїль від початку військових дій проти Єгипту. Голова Ради Міністрів СРСР О. Косигін 26 травня направив телеграму ізраїльському прем'єр-міністру Л. Ешколу, з попередженням про небез-

печні наслідки, до яких може призвести війна. СРСР закликав уряд Ізраїлю вжити всіх заходів для попередження військового конфлікту [16].

Відповідні листи були направлені президенту США і прем'єр-міністру Великої Британії. Радянське керівництво запевнило лідерів західних держав, що вжиті арабськими державами заходи мали «оборону природу». СРСР попередив, що у випадку агресії Ізраїлю надасть допомогу жертвам цієї агресії [17].

Американське керівництво, одразу після того, як отримало попередження з боку СРСР, зв'язалося з ізраїльським прем'єр-міністром Л. Ешколом, щоб переконати ізраїльтян утриматися від превентивних дій. Водночас, керівництво США закликала СРСР порадити Єгипту вжити всіх заходів для попередження збройного конфлікту [18].

Окрім дипломатичних методів застереження Ізраїлю, СРСР вдався до інших засобів залякування і демонстрації сили. Зокрема, СРСР почав збільшувати чисельність своїх військово-морських сил в Середземному морі, вперше направивши більшу частину Чорноморського і Північного флоту в Середземномор'я. Радянський флот у Середземномор'ї на початку червня був приведений до стану бойової тривоги. Радянські військові кораблі, які несли ядерні боєзаряди, були направлені до Червоного моря у зв'язку з впевненістю у Москві, що в разі несприятливого розвитку подій Ізраїль може використати зброю масового ураження, наявність якої ніколи не заперечувалася офіційним Тель-Авівом [19].

На думку деяких ізраїльських дослідників, зокрема І. Гінор, СРСР готувався надати безпосередню допомогу своїм арабським союзникам. Радянське керівництво розглядало можливу арабсько-ізраїльську війну в контексті «холодної війни», докладало зусиль, щоб показати її виключно, як локальний конфлікт і замаскувати можливу участь СРСР. На початку червня був відданий усний наказ розгорнути полки стратегічних бомбардувальників на вигідних позиціях на південному кордоні СРСР, звідки вони зможуть досягти Синаю. Було серйозне застереження від будь-яких втрат і аварій, тому що втрата будь-якого літака, керованого радянським пілотом, могла розкрити суть і значення рейдів радянської авіації. Щоб запобігти формальному розпізнаванню радянського повітряного втручання, у радянських пілотів вилучили всі документи, а на літаки були нанесені єгипетські розпізнавальні знаки [20].

Ізраїль 5 червня завдав превентивного удару по Єгипту та Сирії. На Близькому Сході розпочалася чергова арабсько-ізраїльська війна. В день початку війни представник держдепартаменту заявив, що США залишаться «нейтральними в роздумах, словах і діях». США не надали Ізраїлю ніякої військової підтримки під час війни і припинили військові поставки обом сторонам конфлікту [21].

У заяві радянського уряду від 5 червня 1967 р. військові дії Ізраїлю проти арабських держав

були названі «агресією». СРСР висловив рішучу підтримку арабським країнам, вимагаючи безумовного відведення ізраїльських військ за лінію перемир'я 1948 р. У заяві стверджувалося: «Радянський уряд зберігає за собою право вживати всіх заходів, яких вимагає ситуація, що склалася» [22].

Уранці 5 червня 1967 р. запрацювала «гаряча лінія» між Москвою та Вашингтоном, яка була встановлена у 1963 р. після Карибської кризи і до того часу ще жодного разу не використовувалася. Представники двох наддержав протягом війни активно використовували телетайп для консультацій. Наявність «гарячої лінії» відіграла важливу роль у підтримці постійного контакту між Москвою і Вашингтоном, що дозволило Білому дому і Кремлю тримати руку на пульсі розвитку подій і попередити небезпечну невизначеність намірів і дій обох країн [23].

На початку війни 5 червня 1967 р. були вжиті заходи з боку обох держав, щоб переконати одна одну, що у них немає намірів у військовому втручанні у війну, і що будуть докладені зусилля кожної зі сторін в ООН для вироблення резолюції з припинення вогню. За шість днів війни США і СРСР неодноразово використовували «гарячу лінію» для прояснення ситуації. Під час цього обміну головним чином обговорювалося питання про досягнення припинення вогню через Раду Безпеки ООН [24].

Голова Ради Міністрів СРСР О. Косигін 5 червня повідомив президента США Л. Джонсона, що наддержави зобов'язані негайно припинити війну на Близькому Сході. Для досягнення цієї мети СРСР пропонував США вплинути на Ізраїль. Л. Джонсон погодився з доводами радянського прем'єр-міністра, що обов'язок великих держав гарантувати швидке закінчення воєнного конфлікту і запевнив керівництво СРСР, що США використовують свій вплив для припинення війни [25].

США не поспішали вжити дієвих заходів для швидкого припинення арабсько-ізраїльської війни, тому що розраховували використати новий баланс сил на Близькому Сході на свою користь. Президент Л. Джонсон вважав, що Ізраїль може використати захоплені арабські території в якості «розмінної монети» для миру. Така схема близькосхідного врегулювання створювала потенціал для американських посередницьких зусиль в справі примирення супротивних сторін.

На надзвичайній сесії ООН, яка збиралася в Нью-Йорку, Єгипет за підтримки СРСР вимагав прийняти резолюцію про припинення вогню. Рада Безпеки ООН 6 червня прийняла резолюцію № 233, що закликала супротивні сторони до припинення вогню. Не дивлячись на рішення Ради Безпеки, на згоду єгипетської та сирійської сторін на припинення вогню, ізраїльські збройні сили продовжували просування до Суецького каналу і, досягнувши його, розгорнули наступ на Дамаск, зайняли всю територію Західного берегу р. Йордан, яка до того знаходилася під контролем Йорданії [26].

Ізраїльські військово-повітряні сили 8 червня атакували розвідувальний корабель ВМС США «Ліберті», помилково прийнявши його за корабель єгипетського флоту. Л. Джонсон особисто повідомив О. Косигіна про відправку американських літаків до місця події, запевнивши радянське керівництво, що розслідування даного інциденту є єдиною метою польотів американської авіації [27].

СРСР запропонував повторно скликати Раду Безпеки ООН для вжиття ефективних заходів з негайного припинення воєнних дій [28]. США підтримали ініціативу радянської сторони. Ізраїльські військові успіхи змусили СРСР змінити позицію в ООН. Радянський представник в Раді Безпеки почав вимагати не лише простого припинення вогню, але й одночасного відходу ізраїльських військ за лінію перемир'я. Таким чином, СРСР прагнув досягти повного виведення ізраїльських військ з території арабських держав. Радянське керівництво заявляло, що відновлення миру на Близькому Сході не може бути гарантованим, доки не буде здійснено повне виведення ізраїльських військ з території арабських держав [29].

Рада Безпеки ООН 9 червня прийняла резолюцію № 235, яка закликала до негайного припинення вогню на ізраїльсько-сирійському кордоні. Ізраїльські війська, ігноруючи резолюцію Ради Безпеки про припинення вогню, просувалися до столиці Сирії – Дамаска. Міністр оборони СРСР А. Гречко і голова Комітету державної безпеки Ю. Андропов наполягали на негайній відправці радянських військ на Близький Схід. 10 червня під час засідання Політбюро міністр закордонних справ А. Громико в останній момент запропонував розірвати дипломатичні відносини з Ізраїлем для того, щоб уникнути вилучення у великомасштабну військову авантюру, на якій наполягали так звані радянські «яструби» (Ю. Андропов і А. Гречко). А. Громико остерігався прямого зіткнення між СРСР та США [30].

Перший заступник міністра закордонних справ СРСР В. Кузнецов 10 червня 1967 р. вручив послові Ізраїлю в СРСР К. Кацу ноту уряду СРСР, у якій повідомлялося про розрив дипломатичних відносин Радянського Союзу з Ізраїлем. Розрив дипломатичних зв'язків з Ізраїлем був серйозною помилкою радянського керівництва, так як цією акцією було завдано відчутних збитків інтересам СРСР, оскільки він на довгі роки позбувся взаємин з однією зі сторін близькосхідного конфлікту [31].

Після розриву дипломатичних відносин з Ізраїлем, радянське керівництво зробило останню спробу змусити Ізраїль виконати рішення Ради Безпеки. Прем'єр-міністр А. Косигін зв'язався з американським президентом Л. Джонсоном з наполегливим закликом, щоб США вимагали від Ізраїлю негайного припинення в найближчі години бойових дій у відповідності з резолюцією Ради Безпеки ООН. Радянський уряд заявив, що у випадку невиконання Ізраїлем цієї вимоги, з радянського боку будуть здійснені необхідні акції, включаючи і військові [32].

США серйозно поставилися до цього повідомлення. Готовність СРСР піти на збройне втручання, щоб попередити захоплення Дамаска і ліквідацію союзного до СРСР сирійського режиму, була очевидною. У Вашингтоні розуміли, що Ізраїль мусить припинити воєнні дії.

Держсекретар Д. Раск зв'язався з ізраїльським керівництвом, вимагаючи припинення воєнних дій. Ізраїльський уряд погодився з доводами американського держсекретаря. Л. Джонсон у своїй відповіді на послання А. Косигіна в той же день запевнив голову радянського уряду, що США одержали від Ізраїлю обіцянку припинити вогонь [33].

Усім радянським військовим кораблям і субмаринам, які перебували у східному Середземномор'ї, був відданий наказ йти до сирійського узбережжя. Деякі ізраїльські дослідники припускають, що СРСР готувався до висадки військ на узбережжя Ізраїлю. Необхідно зазначити, що до 10 червня радянський флот мав фактичну монополію у східному Середземномор'ї. Головні сили Шостого американського флоту знаходилися в центральному Середземномор'ї, навмисно віддалені від театру військових дій для того, щоб спростувати звинувачення арабів у тому, що американські літаки сприяють ізраїльським повітряним нальотам на Єгипет [34]. На думку автора, ці дії СРСР були засобом утримати Ізраїль від розгрому Єгипту і особливо Сирії, а також зупинити США від втручання на боці Ізраїлю.

Президент Л. Джонсон віддав також розпорядження направити Шостий американський флот до узбережжя Сирії, щоб продемонструвати рішучість США дати гідну відсіч у випадку радянського військового втручання [35]. Ізраїль припинив військові дії. Зіткнення наддержав вдалося уникнути. Хоча загроза такої конфронтації була досить реальною.

Отже, СРСР і США у «Шестиденній війні» 1967 р. підтримували різні сторони, але обидві наддержави докладали значні зусилля, щоб не допустити переростання цієї локальної війни в широкомасштабне зіткнення між ними. Під час війни відбувався постійний американсько-радянський діалог щодо питань, пов'язаних з близькосхідною кризою. Війна 1967 р. остаточно визначила близькосхідні пріоритети наддержав. Відтак, США активно почали підтримувати Ізраїль. Єгипет та Сирія стали союзниками СРСР. Обидві наддержави продовжили активне зміцнення бойової могутності своїх близько-східних союзників, що не могло не вплинути на подальший розвиток арабсько-ізраїльських відносин.¹ Автор у своїх подальших наукових дослідженнях на основі достовірних історичних джерел спробує довести або спростувати гіпотезу про можливі плани СРСР вдатися до прямого втручання у воєнний конфлікт на Близькому Сході.

¹ перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Foreign Relations of the United States, 1964-1968, Volume XIX, Arab-Israeli Crisis and War, 1967 [електронний ресурс]. – Washington, 2004. – Режим доступу : <http://www.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xix/> ; Ближневосточный конфликт: Из документов Архива внешней политики Российской Федерации. Т. II. 1957-1967 / [отв. ред. В. В. Наумкин]. – М. : Изд-во «Материк»; изд-во Йельского университета (США), 2003.
2. Пырлин Е. Трудный и долгий путь к миру: взгляд из Москвы на проблему ближневосточного урегулирования / Евгений Перлин. – М. : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2002 ; Примаков Е. Конфиденциально : Ближний Восток на сцене и за кулисами (вторая половина XX – начало XXI века) / Евгений Примаков. – М. : ИИК «Российская газета», 2006.
3. Quandt W. Peace Process. American diplomacy and the Arab-Israeli conflict since 1967 / William B. Quandt. – Washington : Brookings Institution Press, 2005.
4. Ginor I. The Cold War's longest cover-up : how and why the USSR instigated the 1967 war [електронний ресурс] / Isabella Ginor // Middle East Review of International Affairs. – September 2003. – V. 7. – № 3. – Режим доступу : <http://meria.idc.ac.il/journal/2003/issue3/ginor.pdf> ; The Russians Were Coming : The Soviet Military Threat in the 1967 Six-Day War [електронний ресурс] / Isabella Ginor // Middle East Review of International Affairs. – December 2000. – V. 4. – № 4. – Режим доступу : <http://meria.idc.ac.il/journal/2000/issue4/ginor.pdf>.
5. Ginor I. The Cold War's... – P. 35–36.
6. Там само.
7. Пырлин Е. Указ. соч. – С. 57–59.
8. Ginor I. The Cold War's... – P. 40.
9. Foreign Relations of the United States, 1964-1968, Volume XIX, Arab-Israeli Crisis and War, 1967 [електронний ресурс]. – Washington., 2004. – Режим доступу : <http://www.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xix/>. – Док. № 49.
10. Примаков Е. Указ. соч. – С. 115–117.
11. Carroll M. From peace (keeping) to war: the United Nations and the withdrawal of UNEF [електронний ресурс] / Michael K. Carroll // Middle East Review of International Affairs. – June 2005. – V. 9. – № 2. – P. 72-93. – Режим доступу : <http://meria.idc.ac.il/journal/2005/issue2/Carroll%20Michael%20pdf.pdf>. – P. 80.
12. Пырлин Е. Указ. соч. – С. 61.
13. Ginor I. The Cold War's... – P. 42.
14. Пырлин Е. Указ. соч. – С. 54.
15. Ginor I. The Cold War's ... – P. 43–44.
16. Примаков Е. Указ. соч. – С. 121.
17. Ginor I. The Cold War's... – P. 43.
18. Примаков Е. Указ. соч. – С. 121 ; Ginor I. The Russians Were Coming: The Soviet Military Threat in the 1967 Six-Day War [електронний ресурс] / Isabella Ginor // Middle East Review of International Affairs. – December 2000. – V. 4. – № 4. – Режим доступу : <http://meria.idc.ac.il/journal/2000/issue4/ginor.pdf>. – С. 47.
19. Ginor I. The Cold War's... – С. 47.
20. Ibid. – P. 48–49.
21. Пырлин Е. Указ. соч. – С. 70 ; Foreign Relations of the United States, 1964-1968... – Док. № 165, 225.
22. СССР и ближневосточное урегулирование. 1967-1988. Документы и материалы / [отв. ред. Ю. М. Воронцов]. – М. : Политиздат, 1989. – С. 28–29.
23. Добрынин А. Сугубо доверительно. Посол в Вашингтоне при шести президентах США (1962-1986 гг.) / Анатолий Добрынин. – М. : Автор, 1996. – С. 146.
24. Пырлин Е. Указ. соч. – С. 122.
25. Foreign Relations of the United States, 1964-1968... – Док. 156, 159.
26. Пырлин Е. Указ. соч. – С. 67.
27. Foreign Relations of the United States, 1964-1968... – Док. 210.
28. Ibid. – Док. 188.
29. Ibid. – Док. 193, 209.
30. Ginor I. The Russians Were Coming... – P. 54.
31. Ближневосточный конфликт... – С. 580 ; Близняков Р. Палестинская проблема в международных отношениях : резолюция о разделе – конференция в Осло (1947-1993) / Роман Близняков, Малышев Дмитрий. – М. : МЦСПИИ, 2007. – 167.
32. Добрынин А. Указ. соч. – С. 145.
33. Foreign Relations of the United States, 1964-1968... – Док. 239, 242, 246.
34. Ginor I. The Cold War's... – P. 49.
35. Quandt W. Op. cit. – P. 44.

Рецензенти: Крапівін О. В., д.і.н., проф.;
Сінкевич Є. Г., к.і.н., доц.

© Бузань В. Ю., 2010

Стаття надійшла до редколегії 18.05.2010 р.